Sayı 38

FIKIH KÖŞESİ

1. Cemaatten bir kimsenin hatalı veya yanlış olduğuna inandığı bir konuda vaize bunu ifade etmesinin zamanı ve uslübu konusunda sünnette yer alan örnek bir uygulama var mıdır?

Vaiz, nasihat eden, irşat eden, iyiliklerin yayılması için çabalayan, insanlara doğruları ve güzelleri tavsiye eden insan demektir. Vaizlik, dini bir görevdir. Öyle bir görev ki, bütün peygamberler bu görevi gereği gibi yerine getirmiş ve insanlığı irşat için gayret etmişlerdir. Bundan sebeptir ki, vaizlik peygamberlik mesleğidir denilebilir. Böyle olunca da icra edilen bu güzel görevin peygamberlerin yaptığı gibi yapılması gerekir. Vaizler, dini ilimleri iyi bilen insanlar olmanın yanında aynı zamanda iyi birer gözlemci, sosyolog ve psikolog da olmalıdırlar. Muhataplarında görmüş oldukları yanlışları düzeltirken, peygamber metotlarına uygun olarak düzeltme yoluna gitmeleri gerekir. Kırmadan, dökmeden, küstürmeden ve dağıtmadan bunu yapmalıdırlar. Örneğin Allah'ın resulü Hz. Muhammet (sav) hatasını gördüğü ashabını mahcup etmez, onları isimleri ile deşifre yoluna gitmez, onları ifşa etmemeye özen gösterirdi. ***"İçinizden bazıları şöyle şöyle yapıyorlarmış.."*** gibi genel ifadelerle yanlışları düzeltmeye çalışırdı. O, kusurları araştırıp ortaya çıkarmak istemez, yayılmamasını arzular ve örtmeyi severdi.

2. Dinimizde imamlık yapacak Müslümanın taşıması gereken belli başlı Nitelikler var. Vaizlik yapacak kişide de bulunması gereken buna benzer kriterler mevcut mu?

Yukarda da ifade ettiğimiz gibi, vaizlik dini bir meslektir. Temel anlamda bir din adamında bulunması gerekli olan dini bilgilerin yanında vaaz u nasihatlarında, irşat ve güzele yol göstermelerinde daimi göz önünde bulundurmaları gereken bazı prensipler vardır. Bu prensiplerin kaynağı ise, yine Kur'an ve Sünnettir. Yani dini bilgilerdir. Bu prensiplerden bir kısmına işaret etmek istiyoruz.

Vaiz, irşadını önce ***"Rabbinin yoluna hikmetle, güzel öğütle davet et. Onlarla mücadeleni en güzel olan (yol, prensip, usûl) ile yap! Şüphesiz Rabbin, yolundan sapanları da hidâyette olanları da en iyi bilendir."*** **(Nahl sûresi, 16:125)** ayetinden hareket ederek, hikmet, güzel öğüt ve en güzel bir şekilde mücadele yöntemiyle yapmalıdır. Hikmet, sahih ve sağlam söz, hakkı izah eden ve şüpheyi ortadan kaldıran delil; güzel öğüt, **v**aaz, nasihat, dînî öğüt, ibret vermek, birinin kalbini yumuşatacak şekilde sevap ve azaba dair söz söylemek; mücadeleyi en güzeli ile yapmak ise, Hakk'ı ispat ve bâtılı iptalden başka maksadın olmadığını ortaya koyarak, münazarada insaflı olmak, teşvik, hakka tâbi olmak, rıfk/yumuşaklık ve güler yüzle davranmak demektir.

Vaiz, davet ettiği, uyardığı ve teşvik ettiği konularda kendisi dikkatli olmalıdır. Çünkü söylediği şeyleri kendi nefsinde yaşayamayan vaizin sözlerinin etkisi olmaz. Allah (cc) böyle davranmalarını peygamberlerinden dahi istemiş ve şöyle buyurmuştur: ***"Artık sen tövbe edenlerle beraber emrolunduğun gibi istikâmet üzere ol! Aşırı da gitmeyin! Çünkü Allah yaptığınız şeyleri görücüdür."*** **(Hûd suresi, 11:12)**

Bir başka ayet ise, genel anlamda bütün irşatçıları muhatap alır ve şöyle buyurulur: ***"İnsanlara iyi olanı emredip kendinizi unutur musunuz? Halbuki Kitabı da okuyup duruyorsunuz. Hâlâ akıllanmayacak mısınız?"*** **(Bakara sûresi, 2: 44)**

Vaiz, vaaz ve nasihatlerde bulunurken, sözlerine şefkat ve merhamet yansımalıdır. Tatlı ve yumuşak bir üslup içinde kalpleri kazanmaya çalışmalıdır. Hitap ettiği topluma merhametini hissettirebilmelidir. Resulü Ekrem (sav) Efendimiz vaizlerin de vaizi olarak, ashabını irşat ederken, kaba, katı, haşin olmayıp yumuşak davrandığını şu ayet-i celile ile haber veriyor: ***"Allah'tan olan rahmetledir ki onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı olsaydın muhakkak etrafından dağılırlardı. Artık onları(n sana olan hatalarını) affet, onlar için (Allah'a karşı yaptıkları günahlardan dolayı Allah'tan) mağfiret dile! Onlarla (hakkında nas olmayan her) iş hakkında istişare et. Azmedince de Allah'a tevekkül et. Şüphesiz Allah (kendisine) tevekkül edenleri sever."*** **(Âl-i İmrân sûresi, 3:159)**

Vaiz, dersine iyi çalışmalı, vaaz edeceği konuların detaylarına kadar inmeli; okuyacağı Kur'an ve Hadislerden alınacak mesajları iyi kavramalı; nasihat ettiği toplumun sosyal ve fiziksel çevresiyle, kültürel yapısıyla ilgili bilgi sahibi olmalıdır. Zira vaiz, anlayamadığı konuyu anlatamaz, tanımadığı toplumun hissiyatını kavrayamaz ve neticesinde gereği gibi faydalı olamaz.

3. Vaizler konuları belirlerken neye göre hareket etmeli? Peygaber Efendimiz Bu konuda nasıl hareket ederdi? (Yani dinleyicinin ihtiyaç duyduğu konular ve kapasiteleri babında)

Vaizler, elbette dinin bütün konularını cemaatine eksiksiz olarak bilgi ve yeteneklerinin elverdiğince aktaracaklar ve onları uyaracaklardır. Bunun yanında mütehassıs bir doktor gibi davranarak, cemaatini gözlemlemeli, onların muhtaç olduğu konulara daha fazla ağırlık vermeli, zaman zaman günü birlik toplumda gördüğü ve uyarılmasında fayda mülahaza ettiği konuları öne çıkarmalı ve yukarda izah edilen ölçüler dahilinde uyarılarda bulunmalıdır. Bir çoğu zaman toplumun muhtaç olduğu konular varken ve toplum bir uyarıcı beklerken, vaizin *'Havanda su dövercesine'* ve *'Dam başında saksağan vur beline kazmayı'* kabilinden konularla meşgul olması beklenen irşadın yerini bulmaması demektir.